

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ 05/4-02 бр. 370/1-ХП/7
23.2.2017. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на својој Х редовној седници, одржаној 23.2.2017. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило је Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: СЛИКАР ВАСИЛИЈЕ ОСТОЈИЋ, докторанда Сање Сајферт.

За ментора је одређен доц. др Владимир Симић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Војислав Јелић

Факултет	Филозофски	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
04/1-2 бр. 6/237		
(број захтева)		
28.02.2017.		
(датум)		

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Сликаp Васи́лије Остојић
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ	Историја уметности
---------------	--------------------

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Сања (Шериф) Сајферт

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање:	Филозофски факултет у Београду
--	--------------------------------

Година	2006.	дипломирања:
--------	-------	--------------

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници 23.02.2017. одржаној

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА
	Проф. др Војислав Јелић

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Сања Сајферт

Име и презиме ментора: др Владимир Симић

Звање: доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. *The Image of the Past as a Historical Argument. The Reception of the Middle Ages in Serbian Baroque Art*, u: *Imagining the Past, the Reception of the Middle Ages in the Serbian Art from the 18th to 21st Century*, Belgrade: Serbian National Committee of Byzantine Studies, Službeni glasnik, Institute for Byzantine Studies SANU 2016, 11–23. **M13**
2. *Печати Захарије Орфелина: симболи и емблеми*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 43 (2015), 93–108. **M24**
3. *Body – Image – Space: Serbian Orthodox monasteries and the creation of patriotic memory in the 18th century*, *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, Knj. 18, sv. 1 (2014), 195–218. **ERIH**
4. *За љубав отаџбине: патриоте и патриотизми у српској култури XVIII века у Хабзбуршкој монархији*, Нови Сад: Галерија Матице српске, 2012. **M41**
5. *"Gnädiger Kaiser" und "treuer Untertan": dynastic patriotism and Orthodox subjects in the eighteenth-century Habsburg monarchy*, *Das achtzehnte Jahrhundert und Österreich: Internationale Beihefte*, Bd. 5 (2012), 25–43. **ERIH**

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и

медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, ANCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, ANCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум 24. 01. 2017.

М.П.

проф. др Војислав Јелић

Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за историју уметности

Образложење предлога теме докторског рада

СЛИКАР ВАСИЛИЈЕ ОСТОЈИЋ

Кандидат:
Сања Сајферт

Ментор:
др Владимир Симић,
доцент

Београд
2015.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. Тема дисертације:

СЛИКАР ВАСИЛИЈЕ ОСТОЈИЋ

2. Предмет истраживања:

Предмет истраживања представља сликарска заоставштина Василија Остојића (Нови Сад ?– Нови Сад, 1791), који је деловао на територији Карловачке митрополије у другој половини осамнаестог века. Имајући у виду проблематику којом се рад бави, у оквиру ове основне теме истраживање ће се одвијати у неколико праваца:

а)

истраживање историјских, културних и уметничких прилика епохе у којој је Василије Остојић деловао, односно сагледавање целокупне слике друштвених околности на територији Карловачке митрополије као и у урбаним целинама попут Новог Сада (чији је становник Василије Остојић био) које су довеле до формирања овог уметника, одређивања његовог тематског дијапазона и иконографских образаца;

б)

истраживање архива и публиковане архивске грађе, како би се заокружили непотпуни подаци о биографији, кретању и стваралаштву Василија Остојића;

в)

истраживања на терену и у музејским фондовима ради провере и коначног утврђивања атрибуције познатих радова, као и евентуалног откривања нових;

г)

успостављање паралела са другим уметницима епохе ради употпуњавања празнина у биографији и стваралаштву Василија Остојића.

Специфичност предмета истраживања састоји се у чињеници да осамнаести век представља преломни период за српску културу северно од Војне границе, односно река Саве и Дунава, посебно када је реч о очувању верског и грађењу националног идентитета и стварања институција кроз које се овај процес одвијао. Снажан подстицај самом процесу, настанак и развој културне матрице на тлу Хабзбуршке монархије, односно Карловачке митрополије која је својом националном,

просветитељском и дипломатско политичком мисијом представљала далеко више од врхунске црквене организације, посебно у свом доприносу култури и уметности православног становништва на поменутој територији. Када је реч о сликарству, у питању је процес преласка од позновизантијских, левантинских, традиционалних или локалних, ка познобарокним и рокајним стилским одликама, са свим појавним видовима и значењима која је ова значајна промена са собом носила (прелаз од позног средњег века ка модерном добу, од феудалног ка грађанском друштвеном моделу, од верског ка националном идентитету). То је уједно и контекст у којем је настајало сликарство Василија Остојића, као једног од првих локалних аутора који је прихватио и артикулисао нови визуелни израз, сликарство које се развијало на основама украјинско-православног барока као новог и званичног уметничког израза Митрополије, а манифестовало се у раду на иконостасима у више православних цркава, као и у мањем броју портрета углавном црквених великодостојника.

На позив епископа Исаије Антоновића у Арад је почетком тридесетих година осамнаестог века стигла прва група украјинских иконописаца, који су осликали иконостас саборне цркве Св. Јована Крститеља. Наредне деценије украјински мајстори су осликали иконостас Преображенске цркве у Сентандреји. Ипак је пресудан утицај на српску уметност имао долазак сликара Јова Василијевича и Василија Романовича, који почетком пете деценије осамнаестог века долазе у централне области Карловачке митрополије. Василијевич најпре борави у Петроворадинском шанцу, али су у исто време забележене његове везе с монасима манастира Бођани; убрзо по преласку у Сремске Карловце постао је придворни сликар патријарха Арсенија IV Јовановића Шакабенте, с додатном улогом образовања младих српских сликара. Један од њих је био и новосадски сликар Василије Остојић чије се име везује уз Василијевичево у контексту сликарства у манастирима Крушедолу и Бођанима; у духу сликарства које је преузео од Василијевича Остојић наставља рад самостално или у сарадњи са другим сликарима, међу којима су се налазили и Јанко Халкозовић и Јован Поповић, све до 1781. године када је забележен његов последњи рад.

Основу предстојећег разматрања чине сликареве иконе настале у другој половини осамнаестог века, из манастира Крушедола, Раковца, Пакре (Славонија), Дивоша, Грабовца (у Мађарској) и Бођана, цркава у Старом Сланкамену, Сремској Каменици, Иригу, Сентандреји, Новом Саду, Вуковару, Даљу, те неколико портрета, као и досада прикупљена архивска и библиографска грађа о свеукупном уметничком раду Василија Остојића.

1. Циљ истраживања:

Циљ предстојећих истраживања представља сагледавање, расветљавање и преиспитивање уметничког дела сликара Василија Остојића и одређивање његовог места у корпусу српске уметности осамнаестог века: крајњи резултат овог процеса

треба да представља допринос постојећим сазнањима о наведеној теми, али и допринос досадашњим ширим истраживањима српске уметности и културе осамнаестог века. Будући да се ради о периоду изузетно великих промена за српски народ, друштвено устројство и црквену организацију, резултати истраживања живота и дела сликара Василија Остојића омогућили би и допуну у историјско-уметничком разматрању целокупног сликарства осамнаестог века, као и у представљању сложених друштвених процеса у односима цркве и грађанског друштва у успону, те односа друштва према уметности и аспирација тог истог друштва да део својих духовних потреба задовољи кроз уметност. Будући да се ради о истраживачком пољу које је веома заступљено и разматрано у нашој историји уметности, а истовремено још увек обилује неистраженим сегментима и недовољно истраженим атрибуцијама (један од значајних проблема у атрибуирању слика Василија Остојића јесте чињеница да је често радио у сарадњи са другим сликарима, те је неопходно раздвојити појединачне доприносе, као и накнадна пресликавања), коначан циљ ове тезе представља попуњавање празнина и самим тим успостављање континуиране слике о уметности осамнаестог века на тлу Карловачке митрополије.

2. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

- I. Уводна разматрања
- II. Критички преглед досадашњих истраживања и публикованих резултата о сликару Василију Остојићу
- III. Културно-историјске околности као предуслов развоја црквеног сликарства у Карловачкој митрополији
- IV. Сликари и грађанин новосадски Василије Остојић
- V. Од Крушедола до Дивоша: црквено сликарство
- VI. Василије Остојић као портретиста црквених великодостојника
- VII. Ратови и разарања уметничке заоставштине Василија Остојића
- VIII. Закључна разматрања
- IX. Каталог радова
- X. Извори
- XI. Литература*

*Детаљније у Прилогу 1

3. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

У процесу истраживања о животу и делу сликара Василија Остојића треба поћи од хипотезе да црквено сликарство представља културолошки феномен у којем се огледала целокупна историјска, национална, верска и друштвена реалност епохе.

У таквом контексту, сликарство Василија Остојића било је један од чинилаца новог програмског и едукативног процеса у српском друштву у Хабзбуршкој монархији, а који су иницирале највише црквене власти.

Такође, треба доказати хипотезу да тематски оквири, стилске одлике и иконографска тумачења непосредно произилазе из политичко-програмских потеза црквених власти које су имале за циљ националну и верску консолидацију српско-православног живља.

Штавише, као уметник који се надовезује на делатост сликара украјинске школе, а временским оквирима је крочио и у епоху зрелог барока и рококоа у последњој четвртини осамнаестог века, Василије Остојић представља оличење аутора сложене прелазне фазе у православној уметности на тлу Хабзбуршке монархије, својим делом показујући све дилеме чувања традиционалних образаца и настојања да се прихвати нови уметнички израз. Ово сазнање заправо представља основ за синтетисање знања о сликарству овог уметника.

4. Методе које ће се у истраживању применити

Истраживачке методе предмета докторске тезе „Сликар Василије Остојић и његово доба“ засниваће се на споју теренског и кабинетског рада и биће остварене на темељима савремене научне методологије и савремених научних дисциплина барокних студија. Теренски рад има за циљ проверу постојећих и прикупљање нових чињеница, а одвијаће се у испуњењу појединачних радних задатака, усмерених на анализу различитих историјских извора, компаративном методом, односно паралелном применом различитих *историјских дисциплина*. У разматрању добијених резултата, као и у разматрању досадашњих сазнања о предмету докторске дисертације, материји се мора приступити критички, аналитички као и са интердисциплинарног полазишта.

У даљем раду, имајући у виду природу материјала, односно чињеницу да се предмет разматрања, односно уметничка заоставштина Василија Остојића, служи језиком религиозне слике, биће примењен *иконграфски метод* – испитивање утицаја различитих визуелних образаца (као и оних утемељених у литургијском и другим видовима богослужења и верских текстова), као и сликареве интерпретације тих образаца; исто тако, и *иконолошки метод* – истраживање места и улоге Остојићеве иконографије (тема, мотива и алегоријских представа) у

контексту владајућих друштвених, културних и идејних представа, симбола и вредности његове епохе. Такође, с обзиром да је део његовог сликарства неповратно нестао, до базичних сазнања о појединим сликама, па самим тим и о целини Остојићевог опуса могуће је доћи уз примену компаративног и реконструктивног метода.

С обзиром да се ради о разматрању стваралаштва једног аутора, коначна синтеза ће се заснивати на монографском приступу. У том смислу су конципирана и поглавља у самом раду.

Применом овако широко постављеног методолошког процеса биће омогућено синтетизовање закључака о предмету дисертације.

5. Очекивани резултати и научни допринос

Предузета истраживања требало би да расветле обим, креативне домете и место опуса Василија Остојића у корпусу српске уметности осамнаестог века. Досадашња истраживања уметности овог периода била су заснована на мапирању овог периода као целине, као и свеобухватим анализама активности појединих аутора, академској интерпретацији тема и идеја у различитим уметничким врстама епохе, те коначном грађењу слике о континуаном току уметничких појава. Мада су у новије време учињени значајни помаци у осветљавању уметничког доприноса Василија Остојића, у његовом опусу и даље постоје многобројне непознанице, посебно када се ради о портретном сликарству, као области којој ће овај рад посветити посебну пажњу. Критичка анализа до сада стечених знања, као и нова сазнања о Василију Остојићу допринеће попуњавању једне од празнина која нарушава поменути континуитет, али истовремено указује и на чињеницу да историја уметности као наука представља жив организам који мења свој изглед захваљујући новим сазнањима, као и напреднијим тумачењима постојећих чињеница. Такође, очекује се да докторска теза укаже на различите модалитете развоја уметничких токова у корелацији са процесом грађења националног идентитета, кроз активности црквене управе, институције младог грађанског друштва и уметничких форми. Поред тога што би продубљено тумачење сликарства Василија Остојића довело до ревалоризације сликаревог места у уметности његовог доба, његово позиционирање у наведеном контексту пружило би измењену слику уметности као јединственог феномена, као и иновираних вредности у целокупне барокне уметности православног света.

Прилог 1.

Опис садржаја по поглављима:

I. Уводна разматрања

У Уводном поглављу ће бити дефинисан предмет и циљ предложене дисертације, као и методолошки приступ у њеном истраживању и писању. Из одговарајуће образложене мултидисциплинарног приступа, биће представљени основни методолошки принципи који су коришћени у истраживачком раду. При том треба поћи од премисе да предмет истраживања одређује методологију рада, а не обратно. Такође, у складу с природом предмета рада, биће указано на архивске и друге изворе истраживачког рада, реализовану и сачувану уметничку заоставштину, те на смернице компаративног поступка у атрибуирању и реконструкцији. Указаће се и на разлоге због којих ће опус Василија Остојића бити сагледаван у ширем друштвеном и културно-историјском контексту. На крају овог поглавља следи захвалност институцијама и појединцима који су помогли и омогућили рад на изради тезе.

II. Критички преглед досадашњих истраживања и публикованих резултата о сликару Василију Остојићу

Нови научни допринос заснован на личности и делу сликара Василија Остојића, могућ је тек након критичког разматрања досадашњих научних открића и њихове презентације у јавности. Василије Остојић се као сликар помиње у значајном броју научних радова, који су, сваки за себе, током времена допринели ширењу сазнања и омогућили различите закључке о овом уметнику, а такође су довели и до рашчишћавања многобројних дилема о његовом ауторству над појединим сликама, или сликаним целинама. Критички увид у ове текстове неопходан је ради издвајања чињеница и ставова који ће бити валидни и релевантни за даљи рад на тези.

III. Културно-историјске околности као предуслов развоја црквеног сликарства у Карловачкој митрополији

Ово поглавље бавиће се историјским околностима у којима се српски народ нашао након велике сеобе у Хабсбуршкој монархији, као и начином на који је историја утицала на развој културе и културних потреба досељених Срба. При том је неопходно сагледати различите факторе који су, сваки на свој начин, имали утицаја на културолошке токове, па самим тим и на развој сликарства: на пример, развој и устројство црквене организације као верског и државног елемента, верске реформе, распрострањеност и просторна организација институција цркве, подизање нових (манастира и парохијалних цркава) и обнављање постојећих богомоља, устројство војне границе и њен утицај на формирање грађанског слоја, локални облици сликарског израза, улога уметности у интеграцију српског народа у живот на новој територији, кључне промене у уметности које утичу на њене токове, отварање ка европским уметничким токовима посредством украјинског барока и непосредно деловање украјинских мајстора из Кијево-печарске лавре на тлу Карловачке митрополије, њихов утицај и следбеници.

IV. Сликари и грађанин новосадски Василије Остојић

У овом поглављу биће осветљена биографија Василија Остојића, уз попуњавање непознатих сегмената паралелама са другим савременим српским сликарима (посебно Јанка Халкозовића са којим је Остојић наступао у некој врсти неформалног сликарског цеха, итд). Циљ оваквог приступа је утврђивање што више чињеница о овом сликару, али и представљање једне врсте „приватне историје“ живота сликара у осамнаестом веку уопште и феномена метаморфозе од личности

уметника од готово анонимног занатлије до образованог уметника и угледног грађанина.

V. Од Крушедола до Дивоша: црквено сликарство

Поглавље ће се бавити сликарским почецима Василија Остојића као помоћника и ученика украјинског сликара Јова Василијевича, а потом и Остојићевим самосталним бављењем иконописом. Поред утврђивања топографије Остојићевог рада и атрибуције самих остварења, неопходно је урадити стилску анализу која ће овог сликара приказати као следбеника украјинског барока који током времена настоји да се ослободи тог утицаја и укључи у модерније уметничке токове. Карактеристике Остојићевог сликарства добиће најсвеобухванје тумачење кроз компарацију са сликарством његових савременика, посебно Јова Василијевича, Христифора Цефаровића, Георгија Стојановића, Јована Поповића, Димитрија Бачевића или Јанка Халкозовића, као и кроз темељиту иконографску анализу и утврђивање извора и генезе појединих, често коришћених и карактеристичних тематских целина.

VI. Василије Остојић као портретиста црквених великодостојника

До сада је евидентирано неколико портрета чији је аутор Василије Остојић, као што су епископ Софроније Кириловић (из галерије будимских епископа у Сентандреји) и епископ Висарион Павловић (епископ бачки, Епископски двор у Новом Саду), на основу писаних извора може се претпоставити да постоји више оваквих пртрета. Позната је чињеница да су сликари, радећи на осликавању иконостаса или зидних слика, обично портретисали и црквене великодостојнике заслужне за реализацију сликарског посла и друге угледнике, а касније и угледне грађане из окружења. У таквом контексту треба тражити и друге могуће портретске радове Василија Остојића и приказати из, их различитих аспеката, као јединствену ауторску целину.

VII. Ратови и разарања уметничке заоставштине Василија Остојића

Већ током деветнаестог века долази до оштећења икона Василија Остојића у црквама, што је резултирало посебним видом рестаурације који се састојао у пресликавању оштећених фрагмената, или у замени икона новима (Георгије Бакаловић и Димитрије Посниковић обнављали иконе у цркви Св. Николе у Иригу; непознати иконописац у деветнаестом веку у цркви манастира Грабовца, итд); такође, многе од њих су неповратно уништене. Трагичну судбину доживела су поједина Остојићева дела, попут иконостаса у цркви манастира Раковца који је страдао у Другом светском рату, или тешко оштећене иконе са иконостаса цркве Св. Николе у Вуковару које су страдале у ратном сукобу 1991. године. След догађаја, који ће се бавити ово поглавље треба да изнесе податке о судбини Остојићевих и разлозима њиховог измештања из првобитног окружења.

VIII. Закључна разматрања

Рад ће у закључним разматрањима изложити синтезу резултата до којих се дошло у процесу истраживања заснованог на разноврсним архивским изворима, досадашњим истраживањима и њиховој интерпретацији у литератури, као и непосредним увидом у опус Василија Остојића. Такође, у овом поглављу ће значајно место добити вредносни суд о његовом сликарству, заснован на

поетичким, културолошким и естетичким мерилима и, коначно, позиционирање самог уметника у српској култури друге половине осамнаестог века.

IX. Каталог радова (иконостаси и појединачне иконе, портрети)

Каталог радова ће обухватити пописи и скице иконостаса на којима је Остојић радио са тематско/иконографским редоследом, као и попис појединачних икона које више не припадају некадашњим целинама. Сваку каталожку јединицу ће пратити фотографије и литература.

Уз каталожки списак с литературом у прилогу ће се наћи и дигитализован приказ опуса Василија Остојића.

X. Извори

XI. Литература

Прилог 2:

Литература

А

- Аћимовић, Љиљана: *Две непознате иконе Јова Василијевића*, Свеске Друштва историчара уметности Србије 17 (Београд 1986), 99-103.

Б

- Bach, Ivan: Прилози повијести српског сликарства у Хрватској од краја XVII од краја XVIII столећа, Хисторијски зборник 1-4 (Загреб 1949), 158-208.

В

-Васић, Павле: *Сликари иконостаса манастира Бођана и Крушедола*, Старица н. с. 18, Београд, 1961.

- Васић, Павле: *The iconostases of Vasa Ostojic Inter from Novi Sad*, Основне студије о Василију Остојићу:, Serbian Orthodox Church, II-2 , 1966.

- Васић, Павле: *Доба барока : студије и чланци*, Уметничка академија, Београд 1971.

- Васић, Павле: *Уметничка топографија Сремских Карловаца*, Матица српска Нови Сад 1978.

- Васић, Павле: *Порекло новосадског сликара Васа Остојића*, Свеске Друштва историчара уметности Србије од 11-12., 1981.

-Васић, Павле: *Сликарство XVIII века у северној Војводини*, Нови Сад.

-Вујовић, Бранко: *Утицај Јова Василијевића и његових ученика на развој сликарства у Србији у XVIII веку*, Свеске Друштва историчара уметности Србије 17 (Београд 1986), 104-119.

- Рајко Веселиновић, Павле Ивић, Александар Младеновић, Мирослав Пантић, Милорад Павић, Дејан Медаковић, Никола Гавриловић, *Историја српског народа*, IV књига други том, *Срби у XVIII веку*, друго издање, Српска књижевна задруга, Београд, 1994.

Г

- Грдинић, Никола: *Морална симболика и емблематика украјинског порекла у српској књижевности 18. и прве половине 19. века*, Зборник за славистику 24 (Нови Сад 1983), 43-50.

- Грдинић, Никола: *Емблеми у делу Јована Рајића*, Јован Рајић : живот и дело / уредник Марта Фрајнд, Институт за књижевност и уметност, Београд 1997, 233-242.

Д

- Давидов, Динко: *О украјинско-српским уметничким везама у XVIII веку*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 4 (Нови Сад 1968), 213-235.

- Давидов, Динко: *Украјински утицаји на српску уметност средине XVIII века и сликар Василије Романович*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 5 (Нови Сад 1971), 121-138.

- Давидов, Динко: *Иконе српских цркава у Мађарској*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 1973.

- Давидов, Динко: *Српска графика*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1973.

- Давидов, Динко: *Барокни иконостас из Суботице - Александрова 1766*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 11 (Нови Сад 1975), 149-161.

- Давидов, Динко: *Сентандреја*, Југословенска ревија, Београд 1982.

- Давидов, Динко: *Српска графика XVIII века*, Матица српска, Балканолошки институт САНУ, Нови Сад-Београд, 1986.

- Давидов, Динко: *Споменици Будимске епархије*, завод за заштиту споменика културе Београд и Галерија Матице српске Нови Сад 1990.

- Давидов Динко, *Иконе 18. века из Николајевске цркве у Старом Сланкамену*, Зборник за ликовне уметности, 6, Нови Сад 1970, стр. 333 – 363.

З

- Зборник радова са научног скупа "Три века Карловачке митрополије 1713-2013", приредили Дејан Микавица, Драго Његован (Сремски Карловци : Епархија сремска ; Нови Сад : Филозофски факултет, Одсек за историју : Мало историјско друштво) 2014.

- Зеремски, Вида: *Библиографија Галерије Матице српске 1896-2002*, Галерија Матице српске, Нови Сад 2004.

Ј

- Јовановић, Миодраг: *Српско црквено сликарство и градитељство новијег доба*, "Каленић"-Издавачка установа Епархије шумадијске-Крагујевац, Друштво историчара уметности Србије-Београд, 1987.

- Оливера Милановић Јовић, *Иконостас Николајевске цркве у Иригу*, Зборник за ликовне уметности бр. 5. 159 – 173. Нови Сад, 1969.

К

- Кашанин, Милан, *Два века српског сликарства*, Београд 1942.

- Кириловић, Димитрије, *Карловачке школе у доба митрополита Ненадовића*, Споменик Српска академија наука СIV. n. s. b 1956.

- Коларић, Миодраг: *Основни проблеми српског барока*, Зборник за ликовне уметности бр 3, 1967.

- Костић, М., *Сликарски занати код Срба у 18 веку*, Гласник Историјског друштва у Новом Саду, III-1, 1930.

- Костић, Мирослава, *Јаков Орфелин и његово доба*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2007.
- Костић, Мирослава, *Иконостас капеле Успења Богородице у Даљу*, Галерија Матице српске Нови Сад 1994.
- Кулић, Бранка: *Манастир Раковац*, Издавачка кућа Драганић-Покрајински завод за заштиту споменика културе, Београд-Нови Сад, 1999.
- Кулић, Бранка: *Новосадске дрворезбарске радионице у XVIII веку*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2007.

Л

- Лесек, Мирјана: *Уметничка баштина у Срему*, Матица српска, Нови Сад 1993.
- Лесек, Мирјана: *Прилог проучавању Василија Романовича*, Уметничка баштина у Срему, Матица српска, Нови Сад 2000, 109-115.
- Лесек, Мирјана: *Уметничка баштина у Срему II*, Завод за заштиту споменика културе, Сремска Митровица, 2004.
- Лесек, Мирјана, *Барокно сликарство у Срему*, Матица српска – Одељење за ликовне уметности, Нови Сад, 2001.

М

- Матић, Светозар, *Итика Јерополитика*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор VII (Београд 1927), 230-233.
- Микић Олга, Мирјана Џепина, Љиљана Живановић: *Новосадске уметничке радионице*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1971.
- Микић Олга, Шелмић Лепосава, *Мајстори прелазног периода*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 1981.
- Микић, Олга: *Архијерејски портрети у двору Епископа Будимских у Сентандреји*, Сентандрејски зборник 1, Београд, 1987.
- Михаиловић, Георгије : *Српска Библиографија XVIII век*, Народна библиотека Србије, Београд 1964.
- Михаиловић, Радмила: *Утицај западноевропске иконографије на композиције "Удовичина лепта" и "Изгнање трговаца из храма" у српском сликарству XVIII века*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 2 (Нови Сад 1966), 298-302.
- Mihailović, R., *Srpski ikonostas XVIII veka i ogledalo, Delo XXVIII*, 1982.
- Михаиловић, Радмила, *Црква Ваведења богородице манастира Бођани*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 21, 1985.
- Медаковић, Дејан: *Једно неостварено сликарско школовање Герасима Зелића*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор XX, 3-4 (Београд 1994); прештампано у: *Путеви српског барока*, Нолит, Београд 1971, 289-291.
- Медаковић, Дејан: *Један сликарски уговор XVIII века*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор XXI, 1-2 (Београд 1955), прештампано: *Путеви српског барока*, Нолит, Београд 1971, 265-269.
- Медаковић, Дејан: *Представе врлина у српској уметности XVIII века*, Рад војвођанских музеја 8 (Нови Сад 1959); прештампано у: *Путеви српског барока*, Нолит, Београд 1971, 131-146.
- Медаковић, Дејан: *Зидно сликарство манастира Крушедола*, Зборник Филозофског факултета VIII-1 (Београд 1964), 602-616.; прештампано у: *Путеви српског барока*, Нолит, Београд 1971, 113-130.
- Медаковић, Дејан: *Путеви српског барока*, Нолит, Београд 1971.

- Медаковић, Дејан: *Трагом српског барока*, Нолит, Београд, 1976.
- Медаковић, Дејан: *Српска уметност у XVIII веку*, Српска књижевна задруга Београд 1980.
- Медаковић, Дејан, Давидов, Динко, О., „иконостасима“ Василија Остојића у сентандрејској Саборној цркви: *Сентандреја*, Југословенска ревија, Београд 1982.
- Медаковић, Дејан: *Барок код Срба, Положај српског народа у Аустрији током 18. века*, Загреб, 1988.
- Момировић, Петар: *Необјављени запис сликара монаха Симеона Балтића*, Свеске Друштва историчара уметности Србије 16 (Београд 1985), 62-63.
- Момировић, Петар: *О православном храму Светог Николе из 1468. и иконама из 1749. године у Старом Сланкамену*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 22 (1986), 233-239.

П

- В. Петровић, М. Кашанин, *Српска уметност у Војводини*, Матица српска, Нови Сад, 1927.
- *POPIS slikarskih i vajarskih dela u društvenoj i privatnoj svojini na području Srema III*, Друштво музејских радника Војводине, секција истраживача уметности, Нови Сад, 1977.
- Паскутини-Мосор, Дубравка: *Проблеми пољске барокне уметности и њен утицај на Украјину*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 19 (Нови Сад 1983), 149-170.
- Пашченко, М. Евгениј: *Актуализација средњовековља у украјинском и српском бароку*, Западноевропски барок и византијски свет, Београд 1991, 67-74.
- Петровић, Душан, *Карловачка митрополија : (1713-2013)*, Србска православна епархија сремска, Сремски Карловци 2013.
- Поповић, Марко; Ристовић Милан; Тимотијевић, Мирослав: *Историја приватног живота у Срба од средњег века до савременог доба*, Сlio, Београд 2011, 171-388.

Р

- Радојчић, Никола, *Кијевска академија и Срби*, Српски књижевни гласник XXXI-9 (Београд 1913), 668-673.
- Руварац, Димитрије, *Опис српских фрушкогорских манастира*, Српска манастирска Штампарија, Сремски Карловци, 1903.
- Руварац, Димитрије, *Циркулар Арсенија Јовановића о светковању празника и о забрани куповања икона од којикаких молера*, Богословски гласник XX, 1-6 (Сремски Карловци 1911), 29-30.
- Ракић, Светлана, *Иконе Босне и Херцеговине (16 – 19 вијек)*, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд, 1998.

С

- Самарцић Радован, Јован Милићевић, Рајко Веселиновић, Славко Гавриловић, Александар Форичковић, Новица Ракочевић, *Историја српског народа*, књига IV први том, *Срби у XVIII веку*, друго издање, Српска књижевна задруга, Београд, 1994.
- Симић, Владимир, *За љубав отаџбине*, Галерија Матице српске, Нови Сад 2012.
- Стајић, Васа: *Новосадске биографије*, III, Нови Сад 1938.
- Стевановић, Миладин, *Патријарх Арсеније III Чарнојевић и велика сеоба срба*, Књига-комерц, Београд, 2006.

- Стошић, Љиљана, *Српска уметност 1690-1740*, Српска Академија Наука и Уметности-Балканолошки институт, Београд, 2006.

Т

- Таранушенко, Стефан: *О украјинском иконостасу XVII и XVIII века*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 11 (Нови Сад 1975), 113-144.

- Тимотијевић, Мирослав: *Теодор Илић Чешљар (1746-1793)*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 1989.

- Тимотијевић, Мирослав: *Иконографија параболо у српском барокном сликарству и украјински проповеднички зборници*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 26 (Нови Сад 1990), 159-188.

- Тимотијевић, Мирослав: *Идејни програм зидног сликарства у олтарском простору манастира Крушедола*, Нови Сад 1994.

- Тимотијевић, Мирослав: *Српско барокно сликарство*, Галерија Матица српска, Нови Сад 1996.

-Тимотијевић, Мирослав: *Црква светог Георгија у Темишвару*, Матица српска, Нови Сад, 1996.

- Тимотијевић, Мирослав: *Гаврил Стефановић Венцловић и барокна пикторална поетика*, Рачански зборник 1 (Бајина Башта 1996), 61-76.

- Тимотијевић, Мирослав: *Алегоријске персонификација Јована Рајића на насловним странама Теологическог тела*, Јован Рајић, живот и дело, Београд 1997, 243-257.

- Тимотијевић, Мирослав: *Богородица Бездинска и верско политички програм Арсенија IV Јовановића*, Balcanica XXXII-XXXIII, Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт, Београд (2001-2002).

- Тимотијевић, Мирослав: *Рађање модерне приватности*, Clio-Београд, 2006.

- Тимотијевић, Мирослав: *Манастир Крушедол*, том. I-II, , Покрајински завод за заштиту споменика културе Војводине, Нови Сад 2008.

-Тимотијевић, Мирослав: *Тронови цркве манастира Крушедола*, Галерија Матице српске, Нови Сад 2009.

- Тодић, Бранислав: *Радови о српској уметности и уметницима XVIII века по архивским и другим подацима*, Галерија Матице српске, Нови Сад, 2010.

- Тодић, Бранислав, *Јов Василијевић у Карловцима 1743-1744. године*, Зборник Народног музеја XVIII -2, Историја уметности, Народни музеј Београд 2007, 179-202.

- Тодић, Бранислав: *Српски сликари од XIV до XVIII века*, књига I, Покрајински завод за заштиту споменика културе Петроварадин, Платонеум д.о.о. Нови Сад, 2013.

У

- Улић, Милан, *Српска православна црква у Сремској Каменици*, Завод за заштиту споменика културе, Нови Сад, 1981.

Х

- Horvat, A. Matejčić, R. Prijatelj, K.: *Barok u Hrvatskoj*, Sveučilišna naklada Liber et al., Zagreb 1982.

Ш

- Шевченко, Ф. П.: *Связи Украины с балканскими странами в области изобразительного искусства в XVIII в.*, Зборник Матице српске за ликовне уметности 20 (Нови Сад 1984), 223-228.
- Шелмић, Лепосава; Микић, Олга: *Дело Арсенија Теодоровића (1767-1826)*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1978, 56-57.
- Шелмић, Лепосава: *Српско зидно сликарство XVIII века*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1987.
- Шелмић, Лепосава: *Иконостас цркве Св. Николе у Вуковару*, Галерија Матице српске, Нови Сад 1993.
- Шелмић, Лепосава и сарадници: *Монографија Галерије Матице српске*, Галерија Матице Српске, Нови Сад 2001.

Наставно-научном већу
Филозофског факултета у Београду

**РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ**

Кандидаткиња: Сања Сајферт
Тема: *Сликари Василије Остојић*

Ментор: др Владимир Симић, доцент

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Сања Сајферт (рођ. 1979) је историчар уметности и запослена је од 2007. као кустос у Галерији Куће Војновића у Инђији. Студије историје уметности је завршила 2006. на Филозофском факултету у Београду под менторством професора др Мирослава Тимотијевића, усмеривши се ка истраживању тема из српске уметности новог века. Као стручни сарадник за ликовни програм и кустос галерије Куће Војновића Сања Сајферт је организовала више изложби из модерне и савремене српске уметности. У неколико наврата је била члан Савета Галерије Културног центра Инђија, а током 2011/12. изабрана је у селекциони тим друге ревије краткометражног филма под називом „Short cut“ који организује Културни центар Инђија. Аутор је више каталошких текстова за самосталне и колективне изложбе, као и текстова за часописе које се баве културом и културном баштином. Отворила већи број изложби, самосталних и колективних, у Инђији, Старој Пазови и Голубинцима. Објавила је више стручних радова:

Архитектура храма Ваведења Пресвете Богородице у Голубинцима, у: Помени и трајања, прир. Ратко Рацковић, Завода за заштиту споменика културе Сремска Митровица 2006.

Karl von Blaas, у: Инђијски културни канделабар: часопис за културу 3 (2008), 38–40.

Никола Петковић: Инђија 1893 - Питсбург - САД 1952, у: Инђијски културни канделабар: часопис за културу 2 (2007), 40–42.

Милош Војновић, први зачетник алграфије у Србији и бившој Југославији, у: Инђијски културни канделабар: часопис за културу 2 (2007), 66–67.

Први академски сликар у Инђији Оскар Зомерфелд: Моја Воља 1885 - Хофкирхен у Горњој Аустрији 1973, у: Инђијски културни канделабар: часопис за културу 2 (2007), 43–46.

На седници Одељења за историју уметности одржаној 20. 03. 2015. прихваћен је предлог теме докторске дисертације под насловом *Сликар Василије Остојић*.

2. Предмет и циљ дисертације:

Дисертација кандидаткиње Сање Сајферт усмерена је ка анализи и тумачењу живота и дела Василија Остојића, једног од водећих српских сликара средине и друге половине 18. века у Хабзбуршкој монархији. Као следбеник реформисаног украјинског барокног сликарства које је од четрдесетих година постало главни идејни ток у религиозној уметности карловачке митрополије Василије Остојић је стекао статус првог сликара сремске архидијецезе што му је омогућио дугу и плодну каријеру. Иако је био предмет пажње истраживања у другој половини 20.

века, ипак његов живот као ни његов опус нису адекватно проучени, анализирани и презентовани. Стога један синтетички поглед заснован на новом читању архивске грађе и компаративној анализи Остојићевог иконописа у контексту религиозног сликарства средње и источне Европе може отворити могућности за ширу и дубљу спознају о тој за српску барокну уметност важној личности.

У средишту разматрања налазиће се Остојићеве иконе настале за потребе манастира Крушедола, Раковца, Пакре (Славонија), Дивоша, Грабовца (у Мађарској) и Бођана, као и парохијских цркава у Старом Сланкамену, Сремској Каменици, Иригу, Сентандреји, Новом Саду, Вуковару, Даљу.

Циљ истраживања лежи у критичком сагледавању и новој интерпретацији сликарског дела сликара Василија Остојића у контексту српске уметности 18. века. Финални резултат треба да допринесе спознаји токова, облицима и садржини културе и уметности Срба у Хабзбуршкој монархији у 18. веку. С обзиром на то да је то било време када су се уобличавали неки од елемената српске рано-модерне културе монографска анализа једне уметничке биографије 18. века, као што је била Остојићева, у великој мери би допринела бољем разумевању целокупног периода.

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Предложена је следећа структура рада:

- I. Уводна разматрања
- II. Критички преглед досадашњих истраживања и публикованих резултата о сликару Василију Остојићу
- III. Културно-историјске околности као предуслов развоја црквеног сликарства у Карловачкој митрополији
- IV. Сликари и грађани новосадски Василије Остојић
- V. Од Крушедола до Дивоша: црквено сликарство
- VI. Василије Остојић као портретиста црквених великодостојника
- VII. Ратови и разарања уметничке заоставштине Василија Остојића
- VIII. Закључна разматрања
- IX. Каталог радова

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

(Хипотезе које ће се научно потврдити или оборити)

Основне хипотезе полазе од чињенице да црквено сликарство које се развијало у српској заједници у Хабзбуршкој монархији у другој половини 18. века представља културолошки феномен у којем се одражавала целокупна историјска, верска и друштвена реалност епохе. Такође, уметнички рад Василија Остојића био је један од чинилаца новог програмског и едукативног процеса у српском друштву које се налазило на самом почетку модернизаторских просветитељских процеса. У таквом контексту Василије Остојић представља прототип сликара прелазне фазе у православној уметности Срба 18. века, у чијем се делу манифестују сви проблеми у вези са очувањем традиционалних уметничких и културних образаца, као и нових модерних који су пристизали из Европе. Настојања да се прихвате нове теме,

другачије стилске иконографске одлике непосредно произилазе из политичко-програмских потеза црквених власти које су имале за циљ да остваре националну и верску консолидацију српског православног народа.

5. Методе које ће се у истраживању применити:

Методи истраживања и тумачења предвиђени за рад на одабраној теми усаглашени су са искуствима и тенденцијама савремене научне историографије. Кандидаткиња је показала да је њима већ успешно овладала, што се огледа у оствареним оценама на докторским студијама. Након сакупљања свих доступних релевантних извора и њихове критичке обраде, у раду ће бити примењен иконографски и иконолошки метод. Под тиме се подразумева испитивање утицаја различитих визуелних образаца, као и сликареве интерпретације тих образаца, али и истраживање места и значаја тема и мотива које је Остојић употребљавао у свом сликарству у контексту владајућих друштвених, културних и идејних представа. С обзиром на то да је део сликарства Василија Остојића неповратно нестао, до сазнања о појединостима и целини уметничког опуса Василија Остојића могуће је доћи применом компаративног метода, чиме ће се добити јаснији и дубљи закључци.

6. Очекивани резултати и научни допринос:

Иако су учињени значајни помаци у осветљавању уметничке биографије Василија Остојића, и даље опстојавају бројне непознанице које се тичу његовог живота и дела. Проучавањем релевантне и доступне архивске и музејске грађе кандидаткиња ће оформити адекватан фонд података неопходан за темељиту валоризацију тог специфичног корпуса. Поред тога што би продубљено тумачење сликарства Василија Остојића довело до ревалоризације сликаревог места у уметности његовог доба, његово позиционирање у наведеном контексту пружило би измењену слику уметности као јединственог феномена, као и иновирани вредности у целокупној барокној уметности православног света.

Предузета истраживања требало би да расветле обим, креативне домете и место опуса Василија Остојића у корпусу српске уметности осамнаестог века. Критичка анализа до сада стечених знања, као и нова сазнања о Василију Остојићу допринеће попуњавању једне од празнина која нарушава поменути континуитет. Такође, очекује се да докторска теза укаже на различите облике развоја уметности у корелацији са процесом грађења националног идентитета кроз активности црквене јерархије карловачке митрополије и младог грађанског друштва које се управо тада уобличавало.

7. Закључак:

Имајући у виду наведене чињенице, као и на основу поднетог образложења, структуре и програма рада комисија је мишљења да кандидаткиња Сање Сајферт може да реализује оригинално научно дело које ће пружити потпуније светло и продубити сазнања о личности и делу сликара Василија у корпусу српске уметности 18. века. С уверењем да је тема докторске дисертације *Сликари Василије*

Остојић утемељена и вишеструко корисна комисија предлаже да Веће одобри даљи рад њој.

Београд, 15. 02. 2017.

др Саша Брајовић,
редовни професор

др Игор Борозан,
доцент

Ментор:

др Владимир Симић,
доцент